

**ҚОРАҚЎЛЧИЛИК ХОДИМЛАРИ МЕХНАТ ШАРОИТЛАРИНИ
ЎРГАНИШ ВА ХОДИМЛАР СОҒЛИГИГА ТАЪСИР КЎРСАТУВЧИ
САЛБИЙ ФАКТОРЛАРНИ КЕНГ ОММАГА ТАДБИҚ ҚИЛИШ.**

Умуров Ш.С.

Бухоро Давлат Тиббиёт институти.

Умумий гигиена ва экология кафедраси.

Аннотация: Ўзбекистон Республикасида қоракўл қўйларини етиштириш ривожланиб бораётган сохалар қаторига киради. Қоракўл қўйларини гўшт ва тери етиштириш мақсадида кўпайтирилади. Қоракўл терилари 1-3 кунлик кўзичоқлардан олинади ва дунё бўйича кўплаб давлатларга экспорт қилинади ҳамда республикамызда қайта ишлов берилиб қоракўл мўйнали телпаклар тайёрлашда ишлатилади. Республикамызда ишлаб чиқарилган қоракўл терили телпаклар юртимизга келаётган туристларнинг кенг қизиқишларига сабаб бўлмоқда. Қоракўл қўйлари юртимизнинг чўл худудларининг иссиқ иқлим шароитларига чидамлилиги билан бошқа қўй зотларидан анча фарқ қилади.

Мақсад: Ўзбекистон Республикасида қоракўлчилик тармоғини жадал суратлар билан ривожланиб бориш бир даврида соха ходимларини меҳнат шароитларини ўрганиш ва уларга қулай шароит яратиб бериш ҳамда қўйчилик билан шуғулланиш давомида кичик шохли моллардан юқадиган зооантропоноз ва антропоноз юқумли касалликларни юқтириб олиш ҳолатларини олдини олиш чора тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда кенг жамоатчиликга тадбиқ қилиш.

Калит сўзлар: бруцеллёз, куйдирги, қутириш, қрим конго геморрагик иситма, қўтир, ўлат, зооантропоноз, кичик шохли моллар, оралик хўжайн, асосий хўжайн, қоракўл қўзилари, қоракўл қўйлари.

Материал ва усуллар: “Қоракўлчилик тармоғини комплекс ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 09.02.2021 йилдаги ПҚ-4984-сонли қарори, бактериологик текшириш, вирусологик текшириш, санитар-гигиеник текшириш, эпидемиологик текшириш.

Натижа: Республикада қоракўлчилик соҳасида наслчилик селекция ишларини такомиллаштириш, жаҳон бозори талабларига мос бўлган рақобатбардош қоракўл териси ишлаб чиқариш ва уни қайта ишлашни молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш мақсадида Республика “Қоракўлчилик” уюшмаси ҳузурида Қоракўлчиликни ривожлантириш жамғармаси (кейинги ўринларда – Жамғарма) ташкил этилсин. мутахассисларнинг халқаро кўргазмалар ва ярмаркаларда иштирок этиши, соҳадаги кадрлар малакасини ошириш, шу

жумладан, ёш мутахассисларнинг хорижда ўқиши, стажировка ўташи, хорижий мутахассис ва маслаҳатчиларни жалб қилиш билан боғлиқ харажатларни қоплаш ишлари кўриб чиқилмоқда [1,2,3,4]. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ва Инновацион ривожланиш вазирлиги Республика “Қоракўлчилик” уюшмаси билан биргаликда қоракўлчилик хом ашёлари асосида яратиладиган ноёб дори воситалари – иммунитетни тикловчи “Тимоптин инъекцияси” ва камқонликда қўлланиладиган “Эритим” препаратларини ишлаб чиқаришни 10 бараваргача ошириш чораларини кўрсин ва ушбу мақсад учун талаб этиладиган маблағлар ажратилишини таъминланади [5,6,7,8,9]. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳамда Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитасининг Қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат таъминоти илмий-ишлаб чиқариш марказига қарашли Бухоро чўл яйлов озубоқ ўсимликлар уруғчилиги илмий-ишлаб чиқариш марказини (кейинги ўринда – Марказ) “Ўзбекчорванасл” агентлиги таркибига ўтказиш тўғрисидаги таклифига розилик берилмоқда [10,11,12,13,14]. Самарқанд шаҳри, Хишрав кўрғони, Самарқанд кўчаси, 1-уйда жойлашган Самарқанд қишлоқ хўжалик касб-хунар коллежининг маъмурий биносини тегишли ҳудудлари билан биргаликда Қоракўлчилик ва чўл экологияси илмий-тадқиқот институтига оператив бошқариш ҳуқуқи асосида бепул бериш; Самарқанд шаҳри, Мирзо Улуғбек кўчаси, 47-уйда жойлашган Қоракўлчилик ва чўл экологияси илмий-тадқиқот институтининг бино ва иншоотларини тегишли ҳудудлари билан бирга Самарқанд вилояти ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш бошқармасига оператив бошқариш ҳуқуқи асосида бепул бериш [15,16,17]. Самарқанд вилояти Ҳайвонлар касалликлари ташхиси ва озиқ-овқат маҳсулотлари хавфсизлиги давлат маркази ҳамда Самарқанд вилояти “Чорванасл” марказини Самарқанд шаҳри, Мирзо Улуғбек кўчаси, 47-уй манзилида жойлаштириш тўғрисидаги таклифларига розилик берилсин. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Фанлар академияси, Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси ҳамда Самарқанд вилояти ҳокимлиги мазкур бандда кўрсатилган бино ва иншоотларнинг белгиланган тартибда қабул қилиниши ва топширилади [18,19,20]. Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги фундаментал, илмий-амалий ҳамда инновацион тадқиқотлар давлат илмий-техник дастурлари ва илмий мавзуларни шакллантиришда ветеринария, қоракўлчилик ва чорвачилик соҳасида юқори сифатли ветеринария воситалари, наслчилик ишларини юритишнинг ҳамда юқори ҳосилдор озубоқ экинларининг янги навларини яратиш ва уруғчилигини йўлга қўйишнинг замонавий усул ва технологиялари ишлаб чиқилишини назарда тутувчи илмий лойиҳалар киритилмоқда [21,22,23,24,25]. Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ва

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги Республика “Қорақўлчилик” уюшмаси билан биргаликда қорақўлчилик соҳасида амалга оширилаётган ислохотларни оммавий ахборот воситаларида мунтазам ёритиб борилмоқда [26,27,28,29]. Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитаси Адлия вазирлиги, бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда икки ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу қарордан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритсин [30,31,32]. Наслчилик қорақўлчилик хўжаликларига қарашли яйловларни туман ҳокимлиги захирасига олиш, шунингдек, бошқа йўналишдаги фермер хўжаликларига ва қишлоқ хўжалиги корхоналарига бериш Республика “Қорақўлчилик” уюшмасининг розилиги билан амалга оширилиши белгилаб қўйилсин [33,34,35].

Хулоса: Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, юқумли касалликлар санитария-гигиена ва эпидемияга қарши тартиб қоидаларига амал қилмаслик натижасида келиб чиқиш ҳолатлари энг кенг тарқалган юқуш сабаблари эканлиги билан фарқ қилади. Юқоридаги фикрларни инобатга олиб кенг жамоатчиликга санитария-гигиена қоидалари ва эпидемияга қарши тартибларга амал қилишларини сўраб қоламиз ҳамда аҳоли орасида ушбу қоидалар ва уларга амал қилмаслик қандай оғир ҳолатларга олиб келиши мумкинлиги ҳақида огохлантириб тарғибот ташвиқот ишларини олиб бориш тавсия қилинади.

Адабиётлар.

1. Умунов Ш. С. БРУЦЕЛЛЁЗ КАСАЛЛИГИ САНИТАР-ГИГИЕНИК ВА ЭПИДЕМИОЛОГИЯСИ ХУСУСИЯТЛАРИ ХАМДА ҚИЗИЛТЕПА ТУМАНИДА КАСАЛЛИК ДИНАМИКАСИ //TADQIQOTLAR. – 2023. – Т. 25. – №. 1. – С. 64-69.
2. Умунов Ш. С. Особенности Труда Рабочих В Сельском Хозяйстве //AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIIY JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 197-201.
3. Умунов Ш. С. Здоровье Молодежи //AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIIY JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 189-196.
4. Serdanovna, M. I., Oybekovna, I. M., Samandarovna, S. K., & Sattorovich, U. S. (2023). Epidemiological Analysis Incidence of Workers in Flour Production. *Journal of Advanced Zoology*, 44(S6), 311-317.
5. Uktamovich, K. O. CLINICAL AND THERAPEUTIC NUTRITION. // *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, (2023). – P. 42–44.
6. Uktamovich, K. O. Diets of Altered Consistency. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIIY JURNALI*, (2023). – P. 81–84.

7. Jumaeva A.A., Qodirov O.O`. HYGIENIC BASES OF THE ORGANIZATION OF CHILDREN'S NUTRITION. // CENTRAL ASIAN ACADEMIC JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH ISSN: 2181-2489 VOLUME 2 | ISSUE 6 | 2022. – P. 264-268
8. Uktamovich, K. O. Ecological Approaches to Human Nutrition. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, (2022). - P. 251–254.
9. Uktamovich, K. O. Impact of Ecology on Health. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, (2022). – P. 255–257.
10. Uktamovich, K. O., & Gafurovna, A. N. NUTRIENT RECOMMENDATIONS AND DIETARY GUIDELINES FOR PRAGNENT WOMEN. // *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI*, 3(6), . (2022). - P. 340-342
11. Uktamovich, K. O. Study of Health Indicators. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, (2023). – P. 91–92.
12. Kadyrov Oybek Uktamovich. Noise as a Harmful Production Factor. // *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, (2023). - P.249–251.
13. Kadyrov Oybek Uktamovich. Industrial Poisons, Prevention of Occupational Poisoning. // *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences*, (2023). – P. 246–248.
14. Uktamovich, K. O. Dental Care Rules. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, (2023). - P. 88–90.
15. Uktamovich, K. O. How to Properly Care behind the Oral Cavity. // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*, (2023). - P. 86–87.
16. **Ibrohimov K. I. Features of Labor in Agriculture //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES. Voleme. – 2022. – T. 2. – C. 87-91.**
17. **Ibrohimov KI. The Meal of Students //Indonesian Journal of Education Methods Development. - 2022. - T. 20. - S. 10.21070 / ijemd.v20i. 629-10.21070/ijemd.v20i. 629.**
18. Ibrohimov K. I. Health State of Workers of Cotton Enterprises, Structure of Diseases, Influence of Age and Work Experience // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*. – 2022. – C. 55-59.
19. Иброҳимов К. И. Чорвачилик Комплекслари Ва Фермаларда Ишловчи Ишчиларнинг Саломатлик Ҳолати, Касалланишлар Структураси, Ёш Ҳамда Иш Стажининг Таъсири // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*. – 2022. – Т. 1. – №. 7. – С. 334-338.
20. Иброҳимов К. И. Чорвачилик Комплекслари Ва Фермаларда Ишловчи Ишчиларнинг Саломатлик Ҳолати, Касалланишлар Структураси, Ёш Ҳамда Иш Стажининг Таъсири // *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI*. – 2022. – Т. 1. – №. 7. – С. 334-338.

21. Ibrohimov K. I. Research of Dust Content in the Air in Production Premises of a Grain Processing Enterprise // Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 3. – С. 76-80.
22. Ibrohimov K. I. INCIDENCE RATES OF LIVESTOCK COMPLEX EMPLOYEES WITH INFECTIOUS DISEASES // BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 225-229.
23. Иброҳимов К. И. ЧОРВАЧИЛИК КОМПЛЕКСЛАРИДА ЗАРАРЛИ ОМИЛЛАРНИ ТЕКШИРИШ МАТЕРИАЛЛАР, ТЕКШИРИШ УСУЛЛАРИ ВА ТЕКШИРИШ ҲАЖМИ // ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 19. – №. 10. – С. 181-187.
- 24. Ibrohimov K. I. Effect of Smoking on the Mineralizing Ability of Oral Fluid// INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH SYSTEMS AND MEDICAL SCIENCES. - 2023/2/11. -Т. 2– №. 2.-С. 11-12**
25. Ibrohimov K. I. Chorvachilik Komplekslari Xodimlarining Ish Sharoitlari. Brusellyoz Kasalligi Bilan Kasallanish Ko'rsatkichlari // AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 20-23.
26. Ibrohimov K. I. **Hygienic Assessment of Microclimate Indicators in the Main Departments of the Livestock Complex// International Journal of Studies in Natural and Medical Sciences.-2023.-С. 21-25.**
27. Иброҳимов К. И. Гигиеническая Оценка Показателей Микроклимата В Основных Отделениях Животноводческого Комплекса // Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture. – 2023. – Т. 4. – №. 7. – С. 1-5.
28. Samadova X. Radioaktiv nurlarning organizmiga ta'siri // Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 12. – С. 189-194.
29. KH Samadova. [THE IMPORTANCE OF PHYSICAL DEVELOPMENT IN A CHILD'S LIFE](#) // International Journal of Education, Social Science & Humanities. FARS Publishers// Volume-11| Issue-1| 2023. P-708-712.
30. XS Samadova, MZ Oxunjanova. Health in the Process of Mental Work // RESEARCH JOURNAL OF TRAUMA AND DISABILITY STUDIES // Volume: 01 Issue: 12 | Dec – 2022 ISSN: 2720-6866. Page 89-94
31. XC Самадова. Health of Preschool Children and Environmental Factors in Preschool Educational Organization of Bukhara // International Journal of Studies in Natural and Medical Sciences // Page 12-17
32. Samadova K. H. THE IMPORTANCE OF THE PERIODS OF DEVELOPMENT OF THE CHILD'S ORGANISM. // **Web of Scientist: International Scientific Research Journal** // ISSN: 2776-0979, Volume 4, Issue 2, Feb., 2023 Page-464-469

33. Samadova X.S. BOLALARNING JISMONIY RIVOJLANISHI HAQIDAGI ZAMONAVIY G'OYALAR (ADABIYOT SHARHI). // – 2023. C-50-55
34. Samandarovna S. K. IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON LIFE ACTIVITIES // *Neo Scientific Peer Reviewed Journal* // Volume 12, ISSN (E): 2949-7752, July, 2023. Page- 31–33.
35. Самадова Х. С. РОЛЬ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ЭКОЛОГИИ В ОБРАЗЕ ЖИЗНИ // *Journal of new century innovations* // Volume–33, Issue-1, Iyul_2023. 2023. С. 28-30.

